

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A gazdálkodói szakma és a jövedelmezőségi kihívás**(saját kezdeményezésű vélemény)**

(2019/C 353/12)

Előadó: **Arnold PUECH D'ALISSAC (FR/I)**

Közgyűlési határozat:	2019.2.20.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 32. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemények
Illetékes szerv:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2019.6.28.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2019.7.18.
Plenáris ülés száma:	545.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	188/0/5

1. Következtetések és ajánlások

1.1. A gazdaságok jövedelmezősége és gazdasági életképessége komoly problémát jelent az EU-ban, ahol a mezőgazdasági termelők átlagjövedelme csupán a többi gazdasági ágazat 46,5 %-át éri el. Alacsony jövedelmezősége ellenére az uniós mezőgazdasági ágazat a vidéki gazdaságok és a világon a legszigorúbb előírásokat teljesítő minőségi élelmiszertermelés motorjaként meghatározó szerepet játszik. A mezőgazdasági termelési tevékenység gazdasági, kereskedelmi, ökológiai és társadalmi elemeinek ugyanolyan fontos aspektusaitól elválasztva lehetetlen megvalósítani a környezeti fenntarthatóságot.

1.2. Az uniós mezőgazdasági ágazat biztosítja a fogyasztók számára az élelmezésbiztonságot, amikor az éghajlatváltozás növekvő nyomásával és a környezeti fenntarthatóság iránti növekvő társadalmi igényekkel szembenézní. Ezenkívül az európai mezőgazdasági ágazat tevékenyen hozzájárul ahhoz, hogy az EU versenyképes és dinamikus maradjon a nemzetközi piacokon, valamint biztosítható legyen az EU kereskedelmi többlete. Az uniós mezőgazdasági ágazat egyben az egyik legnagyobb foglalkoztatási forrás is, tekintve, hogy Unió-szerte több mint 40 millió embert foglalkoztat. A mezőgazdaság egyes térségekben gyakran az egyetlen olyan gazdasági ágazat, amely növekedést generál és munkahelyeket teremt.

1.3. Az Unióban tisztességes, átlátható, jól működő és méltányos élelmiszerláncra van szükség: olyanra, amely jó a mezőgazdasági termelőknek és minden érdekelt félnek, köztük a feldolgozóknak, a kiskereskedőknek és mindenekelőtt a fogyasztóknak. Nemzeti szinten fontolóra kell venni a piaci tárgyalásokkal kapcsolatos fordított megközelítést olyan értéklánckok létrehozása révén, amelyek célja, hogy a mezőgazdasági termelők a minimálbér kétszeresének megfelelő havi jövedelemben részesüljenek.

1.4. Az uniós mezőgazdasági ágazat a piac által el nem ismert pozitív közszolgáltatásokat és externáliákat nyújt. Az élelmezésbiztonság biztosítása és emellett a legszigorúbb termelési előírások betartása olyan cél, amelyet sikerült elérni. piacon. Olyan új kihívásokkal kell azonban szembenézní, mint például az éghajlatváltozás, a nagyobb mértékű áringadozás, az alacsonyabb szintű normák jellemezte termelési rendszerek által támasztott tisztességtelen verseny, a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok, a vidéki térségek elnéptelenedése, valamint a mezőgazdasági népesség elöregedése, ami nehéz helyzetbe hozza az uniós mezőgazdasági termelőket a nemzetközi piacon.

1.5. Az új technológiák – az inkluzív kutatási és innovációs tevékenységekkel együtt – hozzájárulnak annak megoldásához, hogy az uniós mezőgazdasági ágazat megőrizze versenyképességét, valamint az uniós mezőgazdasági termelők közvetlenül és hatékonyan kezelni tudják a fenntarthatósággal kapcsolatos problémákat.

1.6. Egész életen át tartó oktatásra és készségfejlesztésre van szükség ahhoz, hogy az uniós mezőgazdasági termelőket felruházzák a megfelelő eszközökkel ahhoz, hogy gazdaságaikban jobban kiaknázhassák az új technológiák kínálta lehetőségeket és kihasználhassák az innovatív megoldásokat.

1.7. Az uniós mezőgazdasági termelők számos lépést tettek annak érdekében, hogy nagyobb mértékben hozzájáruljanak az éghajlatváltozás elleni küzdelemhez, hiszen a betakarítási idők változását, a korai vagy késői fagyokat, a tüzeket, az áradásokat és aszályokat tapasztalva egyre inkább érzékelik annak hatásait. A környezeti intézkedések továbbá nem veszélyeztethetik az élelmiszerbiztonságot, valamint szem előtt kell tartani, hogy a mezőgazdasági termelőknek méltányos díjazásban kell részesülniük a fenntarthatóságot és az éghajlatváltozás mérséklését célzó lépések formájában gyakran megkívánt többletmunkájukért.

1.8. Egy erős Európai Uniónak nemcsak a Lisszaboni Szerződésben foglalt célkitűzések elérésére kell törekednie, hanem az olyan globális célok elérésére is, mint az éghajlatváltozásról szóló Párizsi Megállapodás és az ENSZ fenntartható fejlődési céljai. Ezeket az ambiciózus kötelezettségvállalásokat szilárd költségvetéssel és hatékony politikákkal kell alátámasztani, amelyek garantálják a mezőgazdaság és a vidéki térségek jövőjét, fejlődését és jólétét. Az európai mezőgazdasági termelőknek és a mezőgazdasági szervezeteknek a következő időszakban erős KAP-költségvetésre van szükségük.

2. Bevezetés

2.1. Az EGSZB e vélemény kidolgozásával a globális élelmiszerbiztonságot és a vidéki térségek túlélését elősegítő európai mezőgazdasági termelők fontos szerepére és az uniós gazdasághoz való hozzájárulásukra kíván rávilágítani. E hozzájárulást gyakran nem díjazták úgy, ahogy azt megérdemelné, ami eltántorítja az új generációt attól, hogy átvegyék a családi gazdaságokat, valamint kevésbé vonzóvá teszi az ágazatot az újonnan belépők számára.

3. A mezőgazdasági termelők szerepe az Unióban

3.1. *Hozzájárulás az élelmiszerbiztonsághoz, az egészség és tápláló élelmiszerek biztosításához és az Unió egészség-gazdaságához*

3.1.1. Az élelmiszerek és a biomassza iránti növekvő kereslet fényében az uniós mezőgazdasági termelők, üzemek és az értékesítést szervező szervezetek elkötelezték magukat amellett, hogy az uniós polgárok és a világ fogyasztói számára biztonságos, kiváló minőségű élelmiszereket termelnek, dolgoznak fel és értékesítenek. Biztosítják a fogyasztók számára az élelmiszerbiztonságot, amikor az éghajlatváltozás növekvő nyomásával és a környezeti fenntarthatóság iránti növekvő társadalmi igényekkel szembenézni. Ezenkívül az európai mezőgazdasági ágazat tevékenyen hozzájárul ahhoz, hogy az EU versenyképes és dinamikus maradjon a nemzetközi piacokon. Az EUROSTAT szerint ⁽¹⁾ a mezőgazdasági ágazat 2017-ben az uniós GDP 1,2 %-át tette ki, és 188,5 milliárd EUR (bruttó) hozzáadott értéket teremtett, ugyanebben az időszakban 137 milliárd EUR értékű mezőgazdasági exporttal tevékenyen hozzájárulva az Unió kereskedelmi többletéhez.

3.2. *Foglalkoztatás a vidéki térségekben és a kedvezőtlen adottságú területeken*

3.2.1. Az uniós agrár-élelmiszeripari lánc az EU egyik legnagyobb gazdasági ágazata, amely biztosítja a növekedést, valamint a munkahelyek megtartását és új munkahelyek teremtését, és mintegy 40 millió embert foglalkoztat. Mintegy 10 millióan dolgoznak közvetlenül az őket foglalkoztató gazdaságokban és mezőgazdasági szervezetekben. Bizonyos térségekben és régiókban a mezőgazdaság jelenti az egyetlen munkalehetőséget.

3.3. *A mezőgazdasági termelők mint a hagyományos tájkép őrzői és a földterületek kezelői*

3.3.1. Az uniós mezőgazdasági termelők, mezőgazdasági üzemek és szervezetek megközelítőleg 173 millió hektár földterületet kezelnek, amely az Unió teljes területének mintegy 39 %-át teszi ki. A mezőgazdasági termelők és családtagjaik őrzik a vidéki tájképet és a biológiai sokféleséget, számos pozitívumot kínálva ezzel a társadalom számára: lankadatlan területgazdálkodási és tájkezelési munkájuk révén tevékenyen hozzájárulnak a szélsőséges időjárási események kapcsán fellépő nagyobb katasztrófák hatásainak enyhítéséhez. Sok mezőgazdasági termelő egyben erdőtulajdonos is, és a fenntartható erdőgazdálkodáshoz való hozzájárulásuk jelentős. Ezenkívül a mezőgazdasági termelők segítenek az uniós vidéki térségek hagyományos tájképének megőrzésében és helyreállításában, ezáltal gondoskodnak a kulturális örökség megőrzéséről, az uniós idegenforgalmi ágazat vonatkozásában pedig pozitív szinergiákat is kínálnak. Az eddigi mezőgazdasági erőfeszítések azonban nem fedhetik el azt a tényt, hogy az európai és a globális biodiverzitási célok – és ezen belül a méh- és rovarvédelmi, illetve madárvédelmi célok – eléréséhez még sokkal több erőfeszítésre van szükség, és további intézkedéseket kell hozni ennek érdekében. Ez részben ellentétben áll a jövedelmezőségi követelményekkel, ezért az EU-nak mindenképpen honorálnia kell a mezőgazdasági szektor erőteljesebb ökológiai hozzájárulását, oly módon, hogy további forrásokat juttat a KAP számára.

⁽¹⁾ EUROSTAT, Agriculture, forestry and fishery statistics 2018.

4. **A gazdálkodói szakmán belüli változások**

4.1. **Az egészséges étrend iránti fokozódó társadalmi igény, az élelmiszerek származása és minősége, a környezetet és az állatjólétet érintő hatások**

4.1.1. A fogyasztóknak rengeteg információ áll rendelkezésükre a naponta fogyasztott termékekkel kapcsolatban. Emellett növekvő figyelmet fordítanak az élelmiszerek származására és minőségére is, csakúgy, mint azok környezeti hatására. A fogyasztói döntéseket befolyásoló másik fontos tényező, hogy tiszteljen tartják-e az állatjóléti gyakorlatokat és milyen messze termelik az élelmiszereket, ideértve azt is, hogy rövidebb élelmiszer-ellátási láncokról legyen szó.

4.1.2. A mezőgazdasági termelők a fogyasztói várakozások kielégítése érdekében – amellett, hogy kiváló minőségű termékeket állítanak elő – az állatjólétet még nagyobb mértékű javítását és a mezőgazdasági tevékenység környezetre és a talajok minőségére gyakorolt esetleges negatív hatásainak csökkentését célzó intézkedéseket kezdtek el bevezetni. Az uniós mezőgazdasági termelők a hatóságok és a tudományos világ segítségével energiát és erőforrásokat fektettek abba, hogy figyelembe vegyék ezt az új fogyasztási szerkezetet.

4.2. **A technológia és az innováció szerepe a mezőgazdaságban**

4.2.1. Az uniós mezőgazdasági ágazat a technológiai és digitális forradalom élvonalában áll, és számos áttörést ért el a genetika, az automatizált járművek, a robotok, a drónok, a műholdas képalkotás, a távérzékelés, a nagy adathalmazok stb. terén. A mezőgazdasági termelők ráadásul folyvást innovatív mezőgazdasági üzleti modelleket és mezőgazdasági gyakorlatokat vezettek be, fejlesztettek ki és alkalmaztak, ideértve az olyan új technikákat és termelési módszereket is, amelyek növelték a teljesítményt, és biztosították, hogy a gazdálkodási módszerek jobban alkalmazkodni tudjanak a változó körülményekhez.

4.2.2. E szempontból az új technológiák segítenek az uniós mezőgazdasági termelőknek abban, hogy a legszigorúbb előírások betartása és a fogyasztói várakozások kielégítése mellett biztosítani tudják az élelmezésbiztonságot, és azt is lehetővé teszik számukra, hogy közvetlenül és hatékonyan foglalkozzanak a környezeti kérdésekkel. Így például csökkenthető a növényvédő szerek használata olyan technológiák ötvözése révén, amelyek a termelés minden területén segítik a mezőgazdasági termelőket. A növényvédő szerek használatának csökkentésére, valamint a növények és állatok kártevőkkel, gombákkal és külső kórokozókval szembeni ellenálló képességének javítására többek között az új állattenyésztési technikák voltak a legnagyobb hatással.

4.2.3. A technológiák szerepe nemcsak magával a termeléssel van kapcsolatban, hanem a nyomonkövethetőséggel, az élelmiszerbiztonsággal, az állatjóléttel és az éghajlatváltozás mérséklését célzó intézkedésekkel is, amelyek segítenek, hogy az uniós mezőgazdasági ágazat megőrizze helyét a világ legfejlettebb és legbiztonságosabb ágazatai között.

4.2.4. A finanszírozási eszközökhöz való hozzáférés elengedhetetlen az uniós mezőgazdasági termelők számára ahhoz, hogy a gazdaságokban innovatív technológiai megoldásokat tudjanak alkalmazni. E tekintetben az új KAP-on belül meg kell őrizni és elő kell mozdítani a KAP második pillérének szubszidiaritási funkcióját. Fontos megérteni, hogy az uniós mezőgazdasági termelők vállalkozásuk keretében csak akkor fogják alkalmazni a legújabb technológiai vívmányokat, ha könnyen hozzáférnek a hitelekhez.

5. **Kihívások**

5.1. **Éghajlatváltozás**

5.1.1. Az uniós mezőgazdasági termelők jelentősen hozzájárulnak az éghajlatváltozás elleni küzdelemhez, hiszen a betakarítási idők változását, a korai vagy késői fagyokat, tüzeket, az áradásokat és aszályokat tapasztalva egyre inkább érzékelik annak hatásait. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást célzó hatékony intézkedések ezért döntő fontosságúak a gazdaságok hosszú távú életképessége szempontjából. Ugyanakkor a mezőgazdasági termelők a fenntartható gazdálkodási gyakorlatok, új technológiák alkalmazása, a növények, szalma, trágya és más maradékanyagok megújuló energiatermelés céljából való hatékonyabb hasznosítása, a naphőrendszerek használata, valamint a szélenergiából és más forrásokból nyert villamos energia termelése révén a gazdaságon belül és kívül egyaránt csökkentik a kibocsátást. A növényekből és állati eredetű maradékanyagokból előállított termékek a körforgásos gazdaság elveit követve ugyancsak felhasználhatók bioüzemanyagok és megújuló ipari anyagok gazdaságon belüli előállításához. Ennek segítségével csökkenni fog a kibocsátás más ágazatokban, illetve csökkenni fog az EU fossziliztüzelőanyag-ellátástól való függősége.

5.1.2. Fontos megjegyezni, hogy a Párizsi Megállapodás és a fenntartható fejlődési célok jelentős célkitűzéseket határoznak meg az uniós mezőgazdaság számára, amelyeket 2030 és 2050 között kell elérni. Az uniós mezőgazdasági termelők készek szembenézni ezekkel a kihívásokkal, ha megfelelő eszközöket bocsátanak a rendelkezésükre. Az eszköztárnak kedvező és felhasználóbarát szakpolitikai keretet, új technológiákat, vízgazdálkodási (azaz tárolási és öntözési) stratégiákat és a mezőgazdasági termelők további erőfeszítéseit alátámasztó erős KAP-költségvetést kell tartalmaznia. Amennyiben a mezőgazdasági termelőket megfosztják a fent említett eszközök egyikétől, az veszélybe sodorhatja az élelmezésbiztonságot, és kedvezőtlenül hathat az uniós élelmiszer-termelés minőségére.

5.2. *Jövedelmek a mezőgazdasági ágazatban*

5.2.1. Indexként kifejezve az egy éves munkaerőegységre vetített mezőgazdasági jövedelem^(?) a 28 uniós tagállam tekintetében 2017-ben 10,9 %-kal volt magasabb, mint 2016-ban. Ezt azonban más gazdasági ágazatokhoz kell viszonyítani, ahol az átlagjövedelem jóval magasabb. Ami azt illeti, 2017-ben a mezőgazdasági termelők vállalkozói jövedelme családi munkaerő-egységenként a gazdaságon belüli átlagbérek mindössze 46,5 %-ának felelt meg.

5.2.2. Ez a helyzet mélyen érinti az ágazat fejlődését abból a szempontból, hogy az ágazat általánosságban mennyire tud vonzóvá válni a külső szereplők, a befektetők és a banki partnerek számára, ezáltal pedig akadályozza a szinergiák más ágazatokkal való kialakulását és a vidéki térségekben tovább súlyosbítja a generációs megújulással kapcsolatos problémát.

5.3. *Áringadozás és új piacok megjelenése*

5.3.1. A főbb termékek többsége esetében a reálértéken számított (deflált) árak 2017-ben magasabbak voltak, mint előző évben: a tej átlagára megugrott és 17,1 %-kal volt magasabb, mint 2016-ban, a sertés ára 8,3 %-kal, a gabona ára 3,0 %-kal, a szarvasmarha ára 2,2 %-kal nőtt, a baromfiárak pedig szintén nőttek (+ 1,0 %). A juh és a kecske reálértéken számított ára viszont 2017-ben tovább csökkent (-1,4 %). E legtöbb alapvető árucikket érintő pozitív tendencia a 2003-ban indult fellendülés részét képezte. 2008-ban azonban komoly árcsökkenés következett be, ami áringadozást váltott ki a nemzetközi piacokon, és ez kihívások elé állította az uniós kis- és közepméretű mezőgazdasági termelőket, valamint a mezőgazdasági ágazatba a közelmúltban befektető szereplőket.

5.3.2. Az uniós mezőgazdasági ágazat heterogén jellegéből fakadóan különféleképpen reagált a 2008-as ársokkra: számos kis- és közepméretű mezőgazdasági termelő kizárólag a KAP közvetlen kifizetéseire volt kénytelen támaszkodni, hogy életben tartsa tevékenységét, arra viszont ez már nem volt elég, hogy garantálja saját gazdaságának gazdasági fenntarthatóságát.

Az uniós exportot tekintve a mezőgazdasági termékek terén az EU fő kereskedelmi partnere az USA (2017-ben ide irányult a teljes mezőgazdasági kivitel 16 %-a, amelynek nettó értéke 33,3 milliárd EUR volt). Az export egyetlen piacon való illetén koncentrációja miatt az uniós mezőgazdasági ágazat harmadik felek politikai döntéseinek van kitéve (például kiviteli tilalmak vagy magas vámok alkalmazása), ami az árak nagymértékű ingadozásához vezethet.

Az uniós egységes piac a világ legnyitottabb és legkönnyebben hozzáférhető piaca, ami kihívások elé állítja az uniós mezőgazdasági termelőket, mivel olyan importált mezőgazdasági árucikkkel kell versenyezniük, amelyek eltérő termelési előírásoknak tesznek eleget. A harmadik országokból érkező élelmiszertermékek nyomkövethetősége azonban továbbra sem tökéletes, ami az importált termékek esetében az élelmiszerek minőségét és címkézését (azaz például az új állattenyésztési technikák révén kifejlesztett élelmiszertermékeket, a növényvédő szerek alkalmazását, az állatjóléti előírások betartását) illetően komoly vitákhoz vezethet. Az ilyen importált termékek az eltérő termelési előírásoknak köszönhetően nagyon versenyképesek az uniós piacokon, ami feszültségeket teremt az uniós mezőgazdasági termelők körében, akik már most a világ legszigorúbb termelési előírásainak tesznek eleget.

5.4. *A vidéki térségek elnéptelenedése és a generációs megújulás*

5.4.1. Az Európai Bizottság szerint az EU 10,5 millió mezőgazdasági üzemében tízből hét vezető (71,5 %) férfi, a többségük (57,9 %) pedig 55 éves vagy idősebb. Csak körülbelül minden tizedik gazdaság vezetője (10,6 %) fiatal – 40 év alatti – mezőgazdasági termelő, és ez az arány még alacsonyabb a női mezőgazdasági termelők körében (8,6 %).

5.4.2. Az uniós vidéki térségek gazdasági gerincét a mezőgazdasági termelők, a mezőgazdasági üzemek, az erdőtulajdonosok és a mezőgazdasági szövetkezetek alkotják. A mezőgazdasági termelők elöregedése a vidéki térségek (az úgynevezett „vidéki diaszpóra”) általános elnéptelenedését idézi elő, ami közvetlen következményekkel jár e területek gazdasági és társadalmi szerkezetére nézve. Ráadásul a gazdálkodási tevékenység alacsony jövedelmezősége és a nehézkes földhöz jutás eltántorítja az új nemzedékeket attól, hogy továbbvigyék a családi vállalkozást.

6. *A lehetőségek*

6.1. *Digitalizáció és precíziós gazdálkodás*

6.1.1. A mezőgazdaság a digitálisan fejlett gazdálkodás korába lépett, ahol a mezőgazdasági termelés különféle szakaszaiban adatokat előállító minden eszköz gyűjtés, feldolgozás és elemzés céljából továbbítani tudja az információkat. A nagy adathalmazok használata segítheti a mezőgazdasági termelőket, hogy belépjenek a gazdálkodás jövőjébe, és ambiciózus célokat érjenek el.

(?) EUROSTAT, Agriculture, forestry and fishery statistics 2018.

6.1.2. A gazdaságok sokféle adatot állítanak elő, és ezek az adatok különböző kategóriákba sorolhatók: mezőgazdasági adatok, pénzügyi adatok, megfelelőségi adatok, meteorológiai adatok, környezeti adatok, gépekkel kapcsolatos adatok, személyzeti adatok stb. Ezeket az adatállományokat egyre fejlettebb és költséghatékonyabb források – például gépek, drónok, GPS-ek, távérzékelők, műholdak, okostelefonok stb. – széles köre szolgáltatja, és ezeket az adatállományokat szolgáltatók, tanácsadó szervezetek, hatóságok stb. egészítik ki. Ráadásul az értékláncon belül más partnerek – például a feldolgozók és a kiskereskedők, a szupermarketek és a bevásárlóközpontok, valamint a reklámügynökségek – óriási mennyiségű adatot gyűjtenek azokról piacokról, ahol a mezőgazdasági termelők a termékeiket értékesítik.

6.1.3. A mezőgazdasági adatok gyűjtése és felhasználása nem új keletű elképzelés; a mezőgazdasági termelők már a mezőgazdasági termelés kezdete óta csinálják. Újdonságnak számít viszont, hogy ezen adatok exponenciálisan növekvő méretének és mennyiségének köszönhetően lehetőség van adatközpontú mezőgazdasági termelést kialakítani. A másik újdonságot a gazdaság szintjén nyert valós idejű információk minősége, valamint az adatok gyűjtéséhez, tárolásához, felhasználásához, kezeléséhez, megosztásához, feldolgozásához és továbbításához használt technológia jelenti.

6.1.4. Az adatok feletti rendelkezési jog és az annak meghatározásához való jog, hogy ki férhet hozzá az adatokhoz, illetve ki használhatja az adatokat, alapvető fontosságú ahhoz, hogy a mezőgazdasági termelők továbbra is részt vegyenek az új technológiák bevezetésében. Jelenleg nincs olyan közös keret, amely egyértelműen meghatározná az adatok feletti rendelkezési jogot. Az uniós mezőgazdasági szektor éppen ezért kidolgozott egy magatartási kódexet a mezőgazdasági adatok szerződésen alapuló megosztásáról (3), amelyben tisztázzák, hogy az adatlétrehozónak joga van ahhoz, hogy a tevékenysége keretében létrehozott adatok használatáért ellentételezésben részesüljön.

6.1.5. A digitalizáció és a precíziós gazdálkodás jelentős szerepet játszik az uniós mezőgazdasági ágazat jövőjének formálásában. Hatással van továbbá a munkaerőpiacra és a mezőgazdaságban szükséges készségekre is, valamint újradefiniálja a mezőgazdasági termelők szerepét és a mezőgazdasági szövetkezetek üzleti modelljeit.

6.2. **Az éghajlatváltozás mérséklését és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást szolgáló intézkedések**

6.2.1. Az elmúlt évtizedekben nagyon sok intézkedést hajtottak végre az uniós mezőgazdasági ágazatban annak érdekében, hogy javuljon az ágazat környezeti fenntarthatósága. A KAP keretében szigorú és erőt próbáló környezetvédelmi intézkedéseket és fenntartható gazdálkodási gyakorlatokat vezettek be, amelyek megváltoztatják, hogy miként működnek a mezőgazdasági termelők ezen a téren, hatékonyan ötvözve a minőséget a fenntarthatósággal.

6.2.2. A mezőgazdaság és az erdészet sajátos szerepet hivatott betölteni az éghajlatváltozás mérséklésében, hiszen kizárólag ezek az ágazatok képesek arra, hogy fotoszintézis útján eltávolítsák az üvegházhatású gázokat a légkörből. Az ágazat e teljesítményét még mindig nem ismerik el teljesen, illetve nem kalkulálják és veszik számításba kellőképpen, és a szakpolitikai döntéshozóknak a továbbiakban fontolóra kellene venniük annak jobb értékelését, hogy az erdők, az állandó kultúrák és az egyényári növények hogyan járulhatnak hozzá az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentéséhez.

6.2.3. A mezőgazdasági termelők jelenleg azt szeretnék látni, hogy a társadalom és a szakpolitikai döntéshozók elismerik az éghajlatváltozás megfékezése érdekében tett erőfeszítéseiket. A szakpolitikai döntéshozóknak különösen annak kell tudatában lenniük, hogy a környezeti intézkedések nem veszélyeztethetik az élelmiszer-biztonságot, valamint szem előtt kell tartaniuk, hogy a mezőgazdasági termelőknek méltányos díjazásban kell részesülniük a fenntarthatósági és az éghajlatváltozás mérséklését célzó lépések formájában gyakran megkívánt többletmunkájukért.

6.3. **Fokozott piaci átláthatóság az élelmiszer-ellátási lánc egészében**

6.3.1. Az Európai Bizottság 2017 márciusában közzétett tájékoztatója szerint a hozzáadott érték élelmiszerláncon belüli eloszlása úgy néz ki, hogy megközelítőleg 25 % jut a mezőgazdasági termelőknek, 25 % az élelmiszer-feldolgozóknak és 50 % az élelmiszer-kiskereskedelemnek és az élelmiszerekkel összefüggő szolgáltatásoknak.

6.3.2. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló uniós irányelvet szigorúan be kell tartani. A mezőgazdasági és az élelmiszer-ellátási láncban részt vevő vállalkozások között folyamatosan jelentős aránytalanság mutatkozik a mezőgazdasági termelők és a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek feldolgozói alkupozíciójában. Ebben a kiegyensúlyozatlan helyzetben lépnek fel jelentőségteljesen a főbb kereskedelmi szervezetek (szupermarketek, hipermarketek, az európai élelmiszer- és feldolgozóipar nagy kamarái).

6.3.3. A feldolgozási és kiskereskedelmi szakasz a kényelmi termékek iránti növekvő fogyasztói kereslet követésével növelte teljes hozzáadott értékét az élelmiszerláncon belül. Ugyanakkor a mezőgazdaságon belüli hozzáadott érték 2014-től kezdve csökkent (2016-ban 4 %-kal volt alacsonyabb). Ez arra vezethető vissza, hogy a szűkös erőforrásokért folyó verseny miatt nőtték a bekerülési költségek, valamint a mezőgazdasági termelőknek korlátozottak a lehetőségeik, hogy hozzáadott értéket teremtsenek az alapvető termékek esetében, vagy hogy ezért ellentételezést kapjanak.

(3) COPA COGECA – EU Code of conduct on agricultural data sharing by contractual agreement.

6.3.4. Ezenkívül az Oxfam a „Ripe for change (2018)” (Megérett a változásra) című legutóbbi tanulmányában többek között az Egyesült Királyságból, Hollandiából és Németországból vett példák alapján bemutatta az élelmiszer-ellátási láncban belüli egyenlőtlenségeket. A végső fogyasztói árak összetételét részletesen megvizsgálva az Egyesült Királyságra összpontosító tanulmány arra a megállapításra jutott, hogy 2015-ben az említett árak több mint felét (52,8 %) az élelmiszer-áruházak, 38,5 %-át a kereskedők és az élelmiszergyártók kapták, és csupán az ár 5,7 %-át kapták meg a mezőgazdasági kistermelők és a munkavállalók. Az ár fennmaradó 3 %-a a bekerülési költség.

6.3.5. Ilyen körülmények között – a kiskereskedelmi ágazat nagyfokú koncentrációjára és a jól működő belső piac védelmének alapvető fontosságára tekintettel – jó kiindulópont volt az az uniós keretjogszabály, amely magában foglalja a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok tilalmát, amelyhez visszatartó erejű szankciókkal ötvözött ellenőrzési és végrehajtási mechanizmusok is társulnak. Döntő fontosságú folytatni ezeket a piaci átláthatóság fokozására irányuló erőfeszítéseket, biztosítva ezáltal a mezőgazdasági termelők számára a méltányos értékelést. 2020 júliusában bevezetésre kerül továbbá a kiküldött munkavállalókról szóló új rendelet, ami azt hivatott elősegíteni, hogy nemzeti szinten átláthatóbb és tisztességesebb legyen a mezőgazdasági termelők közötti üzleti kapcsolat.

6.3.6. Nemzeti szinten fontolóra kell venni a piaci tárgyalásokkal kapcsolatos fordított megközelítést olyan értékláncok létrehozása révén, amelyek célja, hogy a mezőgazdasági termelők a minimálbér kétszeresének megfelelő havi jövedelemben részesüljenek.

7. Megoldások

7.1. A családi gazdaságokra épülő rendszerhez, amelyet az európai fogyasztók oly nagyra értékelnek, erőteljes és hatékony jogszabályokkal párosuló jó szakpolitikákra, valamint méltányos és egyszerű szabályozásra van szükség, amelyek segítenek csökkenteni a szélsőséges áringadozások komoly veszélyét és megelőzni azt, hogy az ellátási láncban az erőviszonyok egyre kiegyensúlyozatlannabbakká váljanak. A piacokat vizsgáló munkacsoport egy lépés ebbe az irányba, amelyet azonban tovább kell erősíteni.

7.2. *A mezőgazdasági termelők igényeire igazodó kutatás és innováció, többszereplős megközelítés és az érdekelt felek közvetlen bevonása*

7.2.1. Az érdekelt felek részvétele kulcsfontosságú a kutatás gyakorlatba való átültetése szempontjából. Ha az innovációs folyamat középpontjába a mezőgazdasági termelők érdekeit helyezzük, az nemcsak azt fogja biztosítani, hogy az említett folyamat jóval gyorsabban fejtsse ki hatását, hanem a kutatási és innovációs eredmények gyakorlatba való átültethetőségét is. Ráadásul ennek segítségével az is biztosítható, hogy a kutatásra nyújtott támogatásokat jobban költsek el.

7.2.2. A mezőgazdasági termelők, a mezőgazdasági üzemek, az erdőtulajdonosok és szövetkezeteik – részben kormányzati programok segítségével – az innováció és a gazdasági növekedés motorjai lehetnek. Ennélfogva támogatni és ösztönözni kell, hogy a mezőgazdasági, élelmiszeripari, erdészeti és akvakultúrával kapcsolatos kutatási és innovációs tevékenységekbe már a kezdetektől fogva bevonják őket. A projektek minden szakaszába való bevonásuk biztosítani fogja, hogy a kutatás és az innováció mindinkább a kereslethez igazodjon, valamint elő fogja segíteni a tudományos világ és a gyakorlat közötti jelenlegi szakadék áthidalását és az alkalmazható megoldások irányába való elmozdulást. Végeterül ennek eredményképpen mezőgazdasági termelőink és termeszteink versenyképesebbek lehetnek.

7.3. *Kiválóság és minőség (ökológiai termékek, földrajzi jelzések, márkaépítés és rövid élelmiszer-ellátási lánc)*

7.3.1. A magas hozzáadott értékkel rendelkező termékek – például a földrajzi jelzéssel ellátott termékek és az ökológiai termékek – jó jövedelemforrást jelentenek sok gazdasági szereplő, különösen a mezőgazdasági termelők számára. E sajátos élelmiszerláncok még ennél is érdekesebbek akkor, ha nincsenek viszonteladók és közvetítők. Ebben az esetben a rövid ellátási láncok rendkívül jövedelmező bevételi forrást jelentenek a mezőgazdasági termelők és az ilyen termékeket előállító vidéki közösségek számára.

7.3.2. Ha részletesebben is megnézzük, az EU rövid ellátási láncai alternatívát jelentenek a hagyományosan hosszabb élelmiszerláncokkal szemben, ahol a mezőgazdasági kistermelők vagy szövetkezetek alkupozíciója gyakran rossz, a fogyasztók pedig nem tudják az élelmiszer nyomát visszakövetni egy ismert termelőhöz vagy egy környező területhez. Az ilyen élelmiszerrendszerek nagy jelentőséggel bírnak, mivel válaszolni tudnak mind a mezőgazdasági termelők, mind a fogyasztók számos igényére, illetve az általuk kínált lehetőségekre. A különböző típusú rövid ellátási láncok (például egyének általi közvetlen értékesítések és/vagy közös közvetlen értékesítések, partnerségek – közösségi támogatású mezőgazdaság) létrehozása az európai versenyképesség javítására irányuló közös agrárpolitikai megközelítések közé tartozik. A rövid élelmiszer-ellátási láncok a változás hajtóerejévé válhatnak, és példaként szolgálhatnak az agrár-élelmiszeripari láncban belül az átláthatóság, a bizalom, a méltányosság és a növekedés fokozását illetően.

7.3.3. Az elegendő mennyiségű élelem bizonyos szociális stabilitást garantál az uniós polgárok életében ahhoz a helyzethez képest, ami Földünk egyes részein tapasztalható, ahol szűkös az élelmiszer-ellátás, ami a más országokból Európa felé irányuló gazdasági migráció egyik oka is egyben.

7.4. **Oktatás és új készségek kifejlesztése a primer szektor számára (rövidebb)**

7.4.1. Az EUROSTAT szerint az Unióban a mezőgazdasági üzemek legtöbb vezetője csak gyakorlati tapasztalattal rendelkezik; 2016-ban 10-ből 7 esetben ez volt a helyzet (68,3 %). A mezőgazdasági üzemek vezetői tízből kevesebb mint egy esetben (9,1 %) részültek teljeskörű mezőgazdasági képzésben, a többiek (22,6 %) pedig mezőgazdasági alapképzésben részesültek.

7.4.2. A primer szektoron belüli oktatás döntő fontosságú ahhoz, hogy előmozdítsuk a modernizációt, és javulást érjünk el az új technológiák használata terén.

7.4.3. Ez napjainkban, amikor a digitális készségek a korszerű gazdaságirányítás alapvető elemeivé válnak, létfontosságú. Sok területen van szükség ezekre a készségekre, és ez alól a mezőgazdaság sem kivétel. A mezőgazdaságban egyre növekszik az ikt- és digitális készségekkel rendelkező szakemberek iránti igény, de a gazdaságban egyértelműen szakemberhiány van, különösen a vidéki területeken.

7.4.4. Annak érdekében, hogy a mezőgazdasági termelők közössége teljes mértékben kihasználhassa a technológiai és digitális átalakulás kínálta előnyöket, a mezőgazdaságban dolgozók körében fejleszteni kell a digitális készségeket.

7.4.5. Ez megvalósítható a gazdaságok szintjén, illetve szövetségek vagy szervezetek keretében is, csakúgy, mint az uniós oktatási és képzési rendszeren belül, amelynek az új készségek kifejlesztése céljából egész életen át tartó tanulási programokat kell kínálnia.

Kelt Brüsszelben, 2019. július 18-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Luca JAHIER
